

Anonymizovaná verze

Překlad

C-303/20 - 1

Věc C-303/20

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce

Datum doručení:

8. července 2020

Předkládající soud:

Sąd Rejonowy w Opatowie (Polsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

27. září 2019

Žalobkyně:

Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg) S.A.

Žalovaná:

KM

(omissis)

USNESENÍ

Opatov 27. září 2019

Sąd Rejonowy w Opatowie I Wydział Cywilny (Okresní soud v Opatově,
I. občanskoprávní oddělení, Polsko) ve složení:

(omissis)

po projednání

právní věci žalobkyně Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg) S.A.

se sídlem v Lucemburku [(Lucembursko)]

proti žalované KM

o zaplacení peněžité částky

na jednání konaném dne 27. září 2019 v Opatově

rozhodl takto:

I. Soudnímu dvoru Evropské unie v Lucemburku se pokládá následující předběžná otázka:

Představuje sankce odpovědnosti za přešůpek stanovená v čl. 138c odst. 1 polského Kodeksu wykroczeń (zákou o přešůpcích) za nesplnění povinnosti posoudit úvėruschopnost spotřebitele stanovené v čl. 8 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvėru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS řádné a dostatečné provedení požadavku stanovit ve vnitrostátním právu účinné, přiměřené a odrazující sankce za porušení povinnosti věřitele posoudit úvėruschopnost spotřebitele, který členskému státu ukládá článek 23 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvėru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS?

II. Řízení se přerušuje. (čl. 177 odst. 1 bod 3¹ [kodeksu postępowania cywilnego (občanský soudní řád)])

ODŮVODNĚNÍ

usnesení ze dne 27. září 2019

I. Ustanovení vnitrostátního práva.

a) **článek 9 ustawy z 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim** (zákou ze dne 12. května 2011 o spotřebitelském úvėru) (úplné znění Dz.U.2019.1083)

(1) Poskytovatel úvėru je před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvėru povinen posoudit úvėruschopnost spotřebitele.

(2) Úvėruschopnost se posuzuje na základě informací získaných od spotřebitele nebo vyhledaných v příslušných databázích nebo evidencích poskytovatele úvėru.

(3) Spotřebitel je povinen předložit na požádání poskytovatele úvėru dokumenty a informace nezbytné pro posouzení úvėruschopnosti.

(4) Je-li poskytovatelem úvėru banka nebo jiná instituce oprávněná na základě zákona poskytovat úvėry, posuzuje se úvėruschopnost podle článku 70 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe [(zákou ze dne 29. srpna 1997, o bankách)] nebo podle jiných předpisů závazných pro dotyčné subjekty s přihlédnutím k odstavcům 1 až 3.

b) článek 138c odst. 1a a 4 kodeksu wykroczeń (zákon o přestupcích)

(1a) Stejný trest (pokuta) se uloží tomu, kdo při uzavírání smlouvy o spotřebitelském úvěru se spotřebitelem nesplní povinnost posoudit úvěruschopnost.

(4) Je-li prodávajícím nebo poskytovatelem jiný subjekt než fyzická osoba, nese odpovědnost stanovenou v ustanoveních odstavců 1 až 3 vedoucí podniku nebo osoba oprávněná uzavírat smlouvy se spotřebiteli.

c) článek 24 zákona o přestupcích

(1) Nestanoví-li zákon jinak, pokuta se vyměří ve výši od 20 do 5 000 zlotých.

(2) Je-li za přestupek spáchaný s cílem dosáhnout majetkový prospěch uložen trest odnětí svobody, uloží se spolu s ním i pokuta, ledaže by uložení pokuty nebylo účelné.

(3) Při určování výměry pokuty se přihledne k příjmům pachatele, k jeho osobním a rodinným poměrům, majetkovým vazbám a zdrojům příjmu.

d) článek 45 zákona o přestupcích

(1) Odpovědnost za přestupek zaniká uplynutím jednoho roku od jeho spáchání; je-li v této době zahájeno řízení, zaniká odpovědnost za přestupek uplynutím dvou let od konce uvedené doby.

II. Skutková zjištění a okolnosti věci.

Poskytovatelka půjčky Aasa Polska S.A. se sídlem ve Varšavě (Polsko) uzavřela dne 23. května 2018 se žalovanou KM smlouvu o půjčce (o spotřebitelském úvěru) číslo 40725167. Celková částka půjčky byla stanovena na 5 000,00 zlotých a celková částka k úhradě na 8 626,58 zlotých. Celková částka k úhradě se skládala z následujících částek: 5 000,00 zlotých – jistina půjčky, 536,58 zlotého – úrok z jistiny za celou dobu platnosti smlouvy, 2 490,00 zlotých – poplatek za poskytnutí půjčky a 600 zlotých – administrativní poplatek. Půjčka měla být splacena ve 24 splátkách, každá ve výši 408,00 zlotých, v době od 22. června 2018 do 22. května 2020.

Žalovaná měla ke dni uzavření dotčené smlouvy závazky vyplývající z 23 smluv o půjčce nebo o úvěru. Součet dlužných částek ze všech těchto smluv činil 261 850,00 zlotých, celková výše měsíčních splátek těchto závazků činila 8 198,00 zlotých. Ke dni 24. června 2019 činí celková výše závazků žalované 163 500,00 zlotých.

Manžel žalované (AB) měl ke dni uzavření dotčené smlouvy závazky vyplývající z 24 smluv o půjčce nebo o úvěru. Součet dlužných částek ze všech těchto smluv

činil 457 830,00 zlotých, celková výše měsíčních splátek těchto závazků činila 9 974,35 zlotého.

Žalovaná byla ke dni uzavření dotčené smlouvy zaměstnána na základě pracovní smlouvy, podle které její čistá mzda činila 2 300,00 zlotých. Manžel žalované nepracoval ani neměl žádné příjmy z důvodu nemoci.

Předmětná smlouva byla uzavřena prostřednictvím zprostředkovatele úvěru. Poskytovatel půjčky před uzavřením smlouvy nezjišťoval majetkové poměry žalované ani výši jejích závazků. Při rozhovoru před uzavřením smlouvy o půjčce nebyl položen žádný dotaz na majetkové poměry žalované nebo jejího manžela, a zejména na výši jejich příjmů a výši jejich závazků.

Pohledávka vzniklá z dotčené smlouvy o půjčce byla převedena na společnost Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg) S.A. se sídlem v Lucemburku.

Právní nástupkyně poskytovatelky půjčky se v žalobě proti KM podané k Sądu Rejonowemu w Opatowie (okresní soud v Opatově) dne 4. dubna 2019 domáhala zaplacení částky 7 139,76 zlotého spolu s úroky z prodlení v zákonné výši plynoucími ode dne podání žaloby do dne úhrady.

Žalovaná KM v žalobní odpovědi navrhla zamítnutí žaloby v celém rozsahu.

Organizačním procesním opatřením ze dne 14. června 2019 byl právní zástupce žalobkyně vyzván, aby poskytl informace o krocích, které poskytovatelka půjčky podnikla s cílem posoudit úvěruschopnost žalované, a předložil dokumenty získané při ověřování úvěruschopnosti žalované. Uvedená povinnost nebyla splněna, neboť právní zástupce žalobkyně dosud neposkytl žádné informace ani nepředložil žádné dokumenty.

III. Odůvodnění předběžné otázky

Podle článku 8 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS členské státy zajistí, aby před uzavřením úvěrové smlouvy věřitel posoudil úvěruschopnost spotřebitele na základě dostatečných informací získaných případně od spotřebitele, a pokud je to nezbytné, na základě vyhledávání v příslušné databázi. Členské státy, jejichž právní předpisy vyžadují, aby věřitelé posoudili úvěruschopnost spotřebitelů na základě vyhledávání v příslušné databázi, mohou tento požadavek zachovat. Podle článku 23 směrnice pak členské státy stanoví pravidla pro sankce za porušení vnitrostátních předpisů přijatých na základě této směrnice a přijmou veškerá nezbytná opatření k zajištění jejich uplatňování. Stanovené sankce musí být účinné, přiměřené a odrazující. V bodě 47 odůvodnění směrnice se uvádí, že by členské státy měly stanovit pravidla týkající se sankcí za porušení vnitrostátních předpisů přijatých podle této směrnice a zajistit jejich uplatňování. I když je volba sankcí i nadále na členských státech, měly by být stanovené sankce účinné, přiměřené a odrazující.

Podle článku 9 [zákona o spotřebitelském úvěru] (úplné znění Dz.U.2019.1083) je poskytovatel úvěru povinen před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru posoudit úvěruschopnost spotřebitele (odstavec 1). Úvěruschopnost se posuzuje na základě informací získaných od spotřebitele nebo vyhledaných v příslušných databázích nebo evidencích poskytovatele úvěru (odstavec 2). Spotřebitel je povinen předložit na požádání poskytovatele úvěru dokumenty a informace nezbytné pro posouzení úvěruschopnosti (odstavec 3). Je-li poskytovatelem úvěru banka nebo jiná instituce oprávněná na základě zákona poskytovat úvěry, posuzuje se úvěruschopnost podle článku 70 zákona ze dne 29. srpna 1997, o bankách, nebo podle jiných předpisů závazných pro dotyčné subjekty s přihlédnutím k odstavcům 1 až 3 (odstavec 4).

Za porušení povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele se podle polského práva ukládá sankce podle čl. 138c odst. 1a a 4 zákona o přestupcích. Nesplnění povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele je přestupkem, za který lze uložit pokutu ve výši od 20 do 5 000 zlotých. K tomu je třeba podotknout, že sankce odpovědnosti za přestupek je jedinou sankcí stanovenou v polském právu za nesplnění povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele. Nesplnění nebo jiné než řádné splnění této povinnosti nevyvolává podle polské právní nauky a podle judikatury polských soudů neplatnost smlouvy a také nezakládá odpovědnost poskytovatele úvěru za škodu ani vůči spotřebiteli, ani vůči ručiteli nebo jiným třetím osobám, které poskytují záruku splacení spotřebitelského úvěru. Z negativního posouzení úvěruschopnosti spotřebitele také nevzniká poskytovateli úvěru povinnost odmítnout poskytnutí úvěru nebo půjčky.¹

Zdejší soud má za to, že sankce odpovědnosti za přestupek stanovená v polském právu nenaplnuje požadavky stanovené směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS.

Předmětná sankce je neúčinná, protože poskytovatele úvěrů a půjček, zejména poskytovatele působících v odvětví tzv. nebankovních a expresních půjček, k provádění posouzení úvěruschopnosti spotřebitele nemotivuje. Názorným příkladem toho je projednávaná věc či jiné věci projednávané zdejším soudem, jejichž skutkové okolnosti jsou stejné. Z rozboru skutkových okolností projednávané věci i řady jiných věcí jednoznačně plyne, že půjčky a úvěry jsou poskytovány velmi zadluženým osobám, které nemají žádné zdroje příjmu nebo jejichž příjmy jsou nízké, často již zatížené exekucemi. Informace o prověření osoby žádající o úvěr nebo půjčku v databázích, které předkládají poskytovatelé půjček nebo úvěrů, bývají zpravidla nepravdivé a neodrážejí skutečný stav věci.

¹ Czech, Tomasz: Kredyt konsumencki. Komentarz, 2. vyd., SIP Lex; rozsudek SA w Warszawie (správní soud ve Varšavě, Polsko) ze dne 7. května 2014, VI ACa 945/13, LEX nr 1469473; rozsudek SO w Kielcach (krajský soud v Kielcích, Polsko) ze dne 11. června 2014, II Ca 452/14, LEX nr 1511361; rozsudek SA w Białymstoku (správní soud v Bělostoku, Polsko) ze dne 6. listopadu 2014, I ACa 452/14, LEX nr 1566930; rozhodnutí SN(7) (Nejvyšší soud, Polsko) ze dne 30. září 1996, III CZP 85/96, OSP 1997, č. 7-8, pol. 139

Podle zdejšího soudu je projednávána věc příkladem takových praktik a pro tento závěr hovoří skutečnost, že žalobkyně dosud neposkytla informace o posouzení úvěruschopnosti žalované ani informace o žalované získané vyhledáváním v databázích, konkrétně v těch, které vedou Biuro Informacji Gospodarczej InfoMonitor SA se sídlem ve Varšavě, Krajowy Rejestr Długów Biuro Informacji Gospodarczej S.A. se sídlem ve Vratislavi (Polsko), Biuro Informacji Kredytowej S.A. se sídlem ve Varšavě, Rejestr Dłużników ERIF Biuro Informacji Gospodarczej S.A. se sídlem ve Varšavě a v databázi, kterou vede Związek Banków Polskich (sdružení polských bank, Polsko). K tomu je třeba podotknout, že z obsahu informačního formuláře k půjčce sjednané žalovanou vyplývá, že poskytovatelka půjčky před uzavřením dané smlouvy prohlásila, že žalovanou prověřila ve shora vyjmenovaných databázích a že žalovaná poskytovatelce půjčky udělila ve smlouvě o půjčce zmocnění k tomu, aby požádala Biuro Informacji Kredytowych [(dále jen „BIK“)] o zpřístupnění informací krytých bankovním tajemstvím. Samotná smlouva přitom obsahuje výhradu, že udělením plné moci k provedení uvedených úkonů je podmíněno splnění zákonem vyžadovaného posouzení úvěruschopnosti klienta, potažmo uzavření smlouvy o půjčce a poskytnutí půjčky.

V kontextu důkazů shromážděných zdejším soudem v tomto řízení, zejména informací o množství a výši závazků žalované a jejího manžela, nelze shora popsané úkony poskytovatelky půjčky považovat za nic jiného než ničím nepodložená prohlášení, která nemají pranic společného se splněním povinnosti řádného prověření úvěruschopnosti klienta. K tomu je třeba podotknout, že neposuzování úvěruschopnosti spotřebitele je považováno za atraktivní pro klientelu a bývá důležitým prvkem reklamy poskytovatelů úvěrů či půjček. Běžně se lze setkat s reklamami, ve kterých se výslovně hovoří o poskytnutí půjčky nebo úvěru bez předchozího posouzení úvěruschopnosti spotřebitele, přičemž tato praktika bývá vyjádřena takovými slogany jako „pożyczka bez BIK-u w 5 minut“ (půjčka bez [prověřování bonity v databázích] BIK do 5 minut), „pożyczki na oświadczenie“ (půjčky bez dokládání příjmů), či dokonce „pożyczka z komornikiem w 15 minut“ (půjčka [i pro lidi] s exekucí do 15 minut). Dále je třeba uvést, že polské orgány se na negativní následky využívání takových praktik již zaměřily a poukázáno na ně bylo i v důvodové zprávě k vládnímu návrhu zákona o změně některých zákonů za účelem potírání lichvářství (sněmovní tisk č. 3600²). Je ovšem nutno dodat, že v souvislosti s uplynutím VIII. volebního období Sejmu (poslanecká sněmovna, Polsko) let 2015 až 2019 tento návrh zákona zapadl a v legislativním procesu se nepokračuje, takže změny v něm navržené nakonec nebyly schváleny.

To, že sankce stanovená v polském právu nemá odrazující účinek, dokládají i reklamy propagující hospodářskou činnost spočívající v poskytování půjček a úvěrů, ve kterých se zdůrazňuje, že úvěruschopnost potenciálního klienta se neposuzuje. K tomu je nutno dodat, že k neposuzování úvěruschopnosti

²– <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?nr=3600>

spotřebitele, resp. k jejímu nedostatečnému posuzování, skutečně dochází a že tato praktika vede k poskytování půjček a úvěrů zadluženým osobám a osobám, u kterých chybí záruka splacení. Využívání takových praktik vylučuje podle názoru zdejšího soudu dosažení jednoho z cílů směrnice uvedeného v bodě 26 jejího odůvodnění, a sice cíle podporovat odpovědné praktiky ve všech fázích úvěrového vztahu a motivovat věřitele k tomu, aby se nepouštěli do nezodpovědného půjčování a neposkytovali úvěry bez předchozího posouzení úvěruschopnosti. Tolerování takových praktik je také porušením povinnosti členského státu vykonávat nezbytný dohled s cílem předejít takovému jednání a stanovit pro tyto případy nezbytné prostředky k sankcionování věřitelů.

Podle zdejšího soudu je deficit odrazujícího účinku následkem skutečnosti, že sankce stanovená za porušení povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele je příliš mírná. Porušení této povinnosti je přestupkem, za který lze uložit jen pokutu ve výši od 20 do 5 000 zlotých. Odpovědnost za přestupek v zásadě zaniká uplynutím jednoho roku od jeho spáchání, a je-li v této době zahájeno řízení, zaniká tato odpovědnost uplynutím dvou let od konce uvedené doby. Odpovědnost za přestupek nese jen fyzická osoba a tento druh odpovědnosti se netýká právnických osob ani organizačních jednotek bez právní osobnosti. To rovněž není bez významu, neboť podstatný podíl subjektů působících na polském trhu poskytování půjček a úvěrů tvoří právnické osoby. Sankce odpovědnosti za přestupek tak nepostihuje poskytovatele úvěrů nebo půjček působící jako právnická osoba nebo organizační jednotka, nýbrž výhradně fyzické osoby, které samy vyvíjejí činnost poskytovatele úvěrů či půjček, nebo osoby, které vedou podnik, anebo osoby oprávněné uzavírat smlouvy se spotřebiteli. Poskytovatel úvěrů či půjček, kterým je právnická osoba, *de facto* nenese žádnou odpovědnost za nesplnění povinnosti prověřit před uzavřením smlouvy úvěruschopnost spotřebitele. Nesplnění této povinnosti nemá žádný vliv na platnost uzavřené smlouvy ani nezabavuje věřitele prospěchu plynoucího z takové smlouvy, zejména práva účtovat úroky nebo provize. Notorické opomíjení povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele je podle zdejšího soudu důkazem toho, že sankce stanovené v polském právu nemají odrazující účinek a nemotivují poskytovatele úvěrů či půjček k tomu, aby se nepouštěli do nezodpovědného půjčování. Věřitel, který při poskytnutí úvěru nebo půjčky porušil povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele, nepřichází o nic z prospěchu plynoucího z uzavřené smlouvy o půjčce nebo o úvěru. Sankce odpovědnosti za přestupek postihuje jen fyzickou osobu a na samotného věřitele nemá žádný přímý ani nepřímý dopad.

Podle zdejšího soudu se sankce odpovědnosti za přestupek nevyznačuje ani přiměřeností úměrnou závažnosti porušení povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele. Na tomto místě je třeba připomenout, že předmluvní povinnost věřitele posoudit úvěruschopnost dlužníka směřuje k ochraně spotřebitele před riziky nadměrného zadlužení a platební neschopnosti a přispívá k uskutečnění cíle směrnice 2008/48, který v oblasti spotřebitelských úvěrů spočívá v provedení úplné a nezbytné harmonizace v celé řadě klíčových oblastí, která je považována za nezbytnou pro zajištění vysoké a rovnocenné úrovně ochrany zájmů všech unijních spotřebitelů a pro usnadnění vzniku dobře fungujícího vnitřního trhu

spotřebitelských úvěrů. Povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele má zajistit skutečnou ochranu spotřebitele před nezodpovědným uzavíráním úvěrových smluv, které překračují jejich finanční možnosti a mohou vést k jejich platební neschopnosti.³

S ohledem na výše uvedené má zdejší soud za to, že povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele je nesmírně důležitá pro dosažení cílů směrnice a nelze ji považovat za nepodstatnou, či dokonce zbytečnou zátěž. Činnost poskytovatelů úvěrů či půjček směřující k posouzení úvěruschopnosti spotřebitele také nemůže být prováděna jen zdánlivě, ale musí být skutečná a odpovídat naplnění této povinnosti. Skutečnost, že neexistuje přiměřená sankce za porušení povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele, přejí nekontrolovanému zadlužování a vede do dluhové pasti. To se přihodilo žalované, jejíž zadluženost je vysoká, přičemž k takové míře zadlužení do značné míry přispělo, že poskytovatelka půjčky nedostála své povinnosti prověřit úvěruschopnost spotřebitelky. Neexistence přiměřené sankce nemotivuje poskytovatele úvěrů ani ke změně praktik ve smyslu důsledného dodržování povinností uložených jim směrnicí 2008/48 a zákonem, jímž tato směrnice byla provedena do vnitrostátního právního řádu členských států. To pak představuje překážku při dosahování jednoho z cílů směrnice, jímž je zajištění skutečné ochrany spotřebitele před nezodpovědným uzavíráním úvěrových smluv, které překračují jejich finanční možnosti a mohou vést k jejich platební neschopnosti.

Zdejší soud je toho názoru, že pro odstranění výše popsaných pochybností a pro vydání správného rozhodnutí ve věci v původním řízení je nezbytné předložit žádost o rozhodnutí o předběžné otázce. Obsah odpovědi na danou otázku bude mít přímý dopad na posouzení následků nesplnění povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele a bude referenčním bodem jak pro projednávanou věc, tak pro další věci, jejichž skutkový a právní stav je stejný nebo podobný. Odpověď je nezbytná s ohledem na to, že Soudní dvůr se doposud přímo nevyjádřil k problémům nastíněným v otázce ani ke shora popsané praxi nedodržování povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele, což má podle zdejšího soudu negativní dopad na dosahování cílů směrnice a výrazně oslabuje účinnost unijní právní úpravy.

Za těchto podmínek a s ohledem na výše uvedené zdejší soud rozhodl tak, jak je uvedeno v bodě I výroku usnesení.

(*omissis*) [přerušeni řízení]

(*omissis*) [procesní náležitosti podle vnitrostátního práva]

³– Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. března 2014, C-526/12